

ДИПЛОМАТ ОРЧУУЛГЫН ХИЧЭЭЛИЙГ ЗААХ АРГАЗҮЙ, ШИНЭ БОЛОМЖУУД

Д.Долгорсүрэн¹²

Abstract: *Teaching a diplomatic translation class requires focusing on precision, politeness, cultural nuance, and the ability to convey sensitive information without causing conflict. Effective instruction combines linguistic accuracy with an understanding of international relations, protocol, and the strategic use of language to achieve its goals. Entering a career in diplomatic translation can be a very rewarding experience for students. Translation is essential for spreading information and ideas, and our diplomatic translation courses are crucial for becoming efficient and effective in communicating across different cultures. Diplomatic translators work closely with diplomats in foreign affairs, and these translators must exercise the utmost discretion and professionalism. They help others understand issues related to a country's political, economic, security, and military interests. Diplomatic translators are needed in numerous settings, and their knowledge of current affairs and political issues is crucial. Diplomatic translators play a significant role in promoting political relations and facilitating communication within foreign affairs. The need for diplomatic translation is high, and the role is key for important decisions. This paper aims to assess the importance of diplomatic translation courses and provide a guide on the structure and teaching of a diplomatic translation class, based on academic knowledge and industry practices. It also studies how to teach that the diplomatic world is governed by a strict hierarchy and that translators must exercise a high level of discretion.*

Keywords: *Euphemism, ambiguity Management, strategic use of diplomatic language used in negotiations, Back Translation*

Улс орнуудын харилцаа, хамтын ажиллагаа эрс идэвхжиж, албан болон албан бус дипломат элч төлөөлөгчид нь соёл дамнан олон чиглэлээр хамтран ажиллах болсны улмаас өнөө цагт дипломат орчуулгын хэрэгцээ шаардлага улам нэмэгдэж байна. Улс төр, эдийн засаг, аюулгүй байдал, батлан хамгаалахын асуудлаар мэдээлэл солилцож, зөвшилцөн шийдвэр гаргахын тулд нөлөө бүхий гүрнүүд өндөр дээд түвшинд харилцахад тэднийг болон олон улсын байгууллага, дипломат төлөөлөгчдийн газруудыг холбох гол гүүр нь дипломат орчуулагч болдог. Технологийн хурдацтай дэвшлийн ачаар өндөр дээд түвшний буюу дипломат орчуулгын чанарыг сайжруулах шинэ боломжууд нэмэгдэж, дипломат албаныхан, дипломат төлөөлөгчийн газрууд, элчин сайдууд мэдээ мэдээллийг олон түмэнд цаг тухайд нь хүргэх боломжтой болж байгаа хэдий ч орчуулгын чанарын асуудал анхаарал татаж байгаа тул орчуулгын хичээлийг заах аргазүйг шинэчлэн сайжруулж, технологийн дэвшлийн ачаар гарч ирж буй боломжуудыг ашиглах шаардлага зүй ёсоор гарч ирж байна.

Хиймэл оюун ухаан, цахим орчуулгын янз бүрийн апп ашиглан орчуулгыг хийх болсон хэдий ч дипломат орчуулгын онцлог гол шинж болох хүндэтгэлийн эрхэмсэг үг хэллэгийн донж маягийг зөв тохируулан хэрэглэх чадамж нь зөвхөн мэргэжлийн дипломат орчуулагчдад л байдаг. онцгой чадамж юм. Тиймээс ирээдүйд дипломат албанд ажиллахаар олон улсын харилцаа, гадаад албаны чиглэлээр мэргэшин суралцаж буй оюутан суралцагчдад дипломат үг хэллэгийг заах,

¹² Доктор (PhD), МУИС, УТСОУХНУС. Олон Улсын Харилцааны тэнхим, 0000-0003-1470-5303

ойлгуулах, зөв хэрэглэж хэвшүүлэхэд дипломат орчуулгын хичээлийг мэргэжлийн чухал хичээл болгон заах нь зайлшгүй чухал бөгөөд ихээхэн практик ач холбогдолтой юм.

Өнөө цагт бараг бүх хүн англи хэлээр ярьж ойлголцож, уншиж бичиж орчуулж чаддаг, бараг л төгс болсон гэгцгээж байгаа боловч үнэндээ хүндэтгэлийн, зөв боловсон, эрхэмсэг, ёсорхог үгээр товч бөгөөд тодорхой илэрхийлж, дипломат хэв маягаар ярьж, хэлж, бичиж, ойлголцож, орчуулж чаддаг хүн нь тун цөөн байна. ГХЯ болон холбогдох газар агентлагууд, олон улсын байгууллагууд зохих түвшинд олон улсын гол хэлээр орчуулга хийж чаддаг байх шаардлагыг ажилтнууддаа тавьдаг. Энэ шаардлагыг хангасан мэргэжлийн чадварлаг дипломат ажилтан тийм хангалттай олон биш байна. Ялангуяа Монгол улсын гадаад харилцаа сүүлийн арваад жилийн хугацаанд эрс идэвхжиж, гадаад айлчлалуудын тоо олширч, харилцаа хамтын ажиллагааны хүрээнд олон олон салбарыг дамнасан үйл ажиллагаа явуулж, яриа хэлэлцээ хийж, гэрээ хэлэлцээр байгуулж буй энэ цаг үед тухай тухайн түвшинд тохирох мэргэжлийн болоод хүндэтгэлийн үг хэллэгээр орчуулга хийх шаардлага зайлшгүй болж байгаа юм.

МУИС-ийн нэг чухал бүрэлдэхүүн сургууль болох Улс Төр Судлал, Олон Улсын Харилцаа, Нийтийн Удирдлагын Сургуулийн (УТСОУХНУС) оюутнууд “Дипломат Орчуулга” гэсэн хичээлийг 1-2 улиралд судалж байгаа нь тун ч хангалтгүй хугацаа юм. Дипломат орчуулгын хичээлийн ач холбогдол, заах арга зүйн талаар зөв ойлголттой байхын тулд юуны өмнө “дипломат” гэсэн үгийн уг үндэс, гарлыг судалж, тодорхой мэдэх нь зүйтэй юм. Францын нэрт дипломат Франсуа де Калиер¹³ (1645-1717) нь XIV Луйс хааны гадаад бодлогын зөвлөхүүдийн ахлахаар ажиллаж байх үедээ бичсэн “*Хаант улсуудтай яриа хэлэлцээ хийх урлаг*” хэмээх алдарт номдоо “дипломат” гэсэн грек хэлний diploma-албан бичиг баримт, хавтас гэсэн утгаар ойлгодог байсан үгийг одоо орчин цагт хэрэглэж байгаа “олон улсын харилцаанд холбогдох” гэсэн утгаар анх ашиглажээ. Мэргэжлийн өндөр түвшинд бичигдсэн уг ном Францын дипломат ажиллагааны тогтолцоог тодорхойлох онолын бүтээл болжээ. Уг бүтээл хэвлэгдсэн үеэс хойш “дипломат” гэсэн үг нь онолын үндэстэй, ёс зүйн өндөр дээд зарчимд тулгуурласан салбар шинжлэх ухааны нэр хэмээн тооцогдох болжээ.

Орчуулгыг хэрэглээний хувьд ерөнхийд нь:

- ❖ Энгийн түвшний – General /casual or everyday/
- ❖ Бизнесийн буюу ажил хэргийн түвшний – Business or Formal
- ❖ Мэргэжлийн түвшний – Academic or Professional
- ❖ Дипломат түвшний – Diplomatic or High level гэж авч үзэж болно.

Харилцааны гол хэрэглүүр болох аливаа хэлний хувьд тухайн хэлээр яригч, бичигчийн үг яриа, үг сонголт нь хүн хооронд, мөн олон улсын харилцаанд томоохон нөлөө үзүүлдэг. Энгийн түвшний буюу өдөр тутамд хэрэглэгддэг үг хэллэгийг, ялангуяа хар ярианы, этгээд үг хэллэгийг албаны болон дипломат түвшинд хэрэглэвэл тун зохисгүй, доромж, дорд байдлыг үүсгэдэг. Ямар түвшинд аль үгийг ямар хэлбэрээр нь сонгож хэрэглэж байгаагаас хамаарч харилцаа цаашид хэрхэн өрнөх, эсвэл хумигдах эсэх нь шийдэгддэг. Тийм учраас мэргэжлийн орчуулагчид аливаа үг хэллэг, өгүүлбэр, яриа хөөрөө, илтгэл лекц, ном зохиол, бүтээл зэргийг нэг хэлнээс нөгөө хэлнээ орчуулж хөрвүүлэхдээ аль түвшинд нь орчуулахаас хамаарч тохирох өнгө аяс бүхий үг хэллэг, нэр томъёог сонгодог. Жишээлбэл: “*НҮБ гэж юу вэ?*” гэсэн энгийн асуулт тавилаа гэж бодъё. НҮБ-ын талаар ойлголтгүй, юу болохыг нь мэдэхгүй балчир хүүхдэд эсвэл том хүн байлаа гэж бодъё. Тэдэнд НҮБ буюу UN гэсэн үгийг орчуулж хэлэх боллоо гэхэд Н, Ү, Б гэсэн гурван

¹³ François de Callières, a prominent French diplomat, writer, and member of the *Académie française* under Louis XIV. He is best known for authoring *De la manière de négocier avec les souverains* (1716), a foundational text on modern diplomacy that emphasized confidence, negotiation, and the role of the resident ambassador over deception.

үгийн товчлолыг нь, эсвэл НҮБ-ыг байгууллагынх нь хувьд тайлбарлах эсэх тухай биш, зүгээр л дээрх асуултыг англи хэл рүү дээрх 4 түвшин тус бүрээр нь хэрхэн буулгаж болохыг авч үзье.

* * *

- *What is the UN?* – Энгийн (General or everyday)
- *What does the UN mean?* – Ажил хэргийн (Business or formal)
- *What does the UN stand for?* – Мэргэжлийн (Academic or professional)
- *What does the UN represent?* – Дипломат буюу Өндөр түвшний (Diplomatic)

* * *

Дээрх дөрвөн өгүүлбэр бүгд “*НҮБ гэж юу вэ?*” гэсэн асуулт боловч өөр өөр түвшний хандлагыг илэрхийлж байна. Монгол хэлнээ ижил бууж болох дээрх асуултууд англи хэлтэнд нэлээд ялгаатай сонсогдоно. Учир нь тухайн асуух өгүүлбэрт үйл үг, угтвар үг, нэр үг хэр голлож буй эсэхээс зэрэг зиндаа, мэргэжлийн түвшний ялгаа нь гарч орчуулахад илэрдэг. Эндээс үүдэн дипломат орчуулга нь бусад орчуулгаас хэрхэн ялгардаг болохыг түүхэн болон хэл шинжлэлийн үүднээс тайлбарлая.

Эрт дээр үеэс эзэн хаадын орд өргөө, ихэс дээдсийн хүрээлэлд, одоо үед элит болон улс төр бизнесийн өндөр дээд албаныхны хүрээнд хэрэглэгддэг, тухайн хүрээллийнхний дунд яригдаж хэлэгддэг байсан, хүндэтгэлийн аяс бүхий эрхэмсэг ёсорхуу үг хэллэг буюу дипломат үг хэллэгээр тэр давхаргынхан нь өөр хоорондоо ойлголцож, ярьж хэлэлцэж, аливааг илэрхийлж, өндөр түвшний орчуулагч нь ч мөн дипломат үг хэллэгээр нь орчуулж, хэлмэрчилж байгааг дипломат орчуулга гэж үздэг. Дипломат орчуулга нь энгийн, ажил хэргийн, албаны, эрдэм шинжилгээ, сургалтын болон мэргэжлийн түвшний орчуулгаас дараах шинжүүдээр эрс ялгардаг.

Үүнд:

- Товч бөгөөд тодорхой, цөөн үгээр, аль болох нэр үгээр илэрхийлдэг. (Жишээ нь: “*Чимээгүй болно уу!*” гэвэл “*Silence, please!*” гэнэ. Үйл үгээр бус нэр үгээр илэрхийлнэ.)
- Эерүүлж буюу зөөллөж, дундыг баримталсан үг хэллэг голлодог. (Жишээ нь: “*Таны буруу!*” эсвэл “*Та буруу ярьж байна.*” гэвэл орчуулахдаа “*You are wrong.*” гэхийн оронд “*I would have to disagree*” гэж болно. Энэ нь арай ширүүн сонстож мэднэ гэх юм бол “*I think we have different perspectives.*” гэх мэтээр зөөлрүүлж орчуулдаг.)
- Дипломат албаныхны дунд зөвхөн хэрэглэгддэг мэргэжлийн нэр томъёо, үг хэллэг олонтой. (Жишээ нь: *exequatur*¹⁴ - *консулын газрыг нээж ажиллуулах зөвшөөрөл* гэсэн утгатай энэ үгийг хуулийн болон эрх бүхий бусад чиглэлийн байгууллагуудад аливаа шийдвэр тогтоол, захирамжийг гүйцэтгэх, хэрэгжүүлэх гэсэн утгаар хэрэглэдэг.)
- Сэтгэл хөдлөлийн өнгө аяс, төсөөлөл, ургуулан бодох зэрэг нь илрэх ёсгүй.
- Тэмдэг нэр буюу аливааг шинж байдлаар нь ялгаж харьцуулж, дүрсэлсэн үг хэллэгээс зайлсхийдэг.
- Субъектээс илүү объект рүү чиглэдэг.
- Шууд бус тойруу байдлаар илэрхийлдэг.

Дипломат орчуулга гэж тусдаа юм байхгүй, бусад төрлийн орчуулгатай л адилхан гэж үздэг, дипломат орчуулгын онцлогийн талаар өнгөц ойлголттой хүмүүс байдаг. Энгийнээр тайлбарлавал, дипломат үг хэллэг, бичиг баримт, яриа хэлэлцээг хамгийн байж болох дээд түвшинд эерүүлж, хүндэтгэлийн ёсорхуу үгээр эвлэг боловч албархуу маягаар илэрхийлэхийн

¹⁴ An exequatur (Latin, literally "let it execute") is a legal document issued by a sovereign authority that permits the exercise or enforcement of a right. In international diplomacy, an exequatur is a patent issued by a head of state recognizing someone as a consul of a foreign sovereign state. The exequatur recognizes the consul as a member of the receiving state's diplomatic corps, and guarantees the rights and privileges of consular office.

тулд тийм утга бүхий үг хэллэгийг голлон ашиглаж, тийнхүү харилцаж байгаа нь л чухамдаа дипломат хэв маягийг харуулдаг учраас яг тэр онцлог байдлыг нь хэвээр хадгалан хэл хооронд орчуулж байгаа нь дипломат орчуулга юм. Дипломат орчуулагчийн хувьд харилцаа хандлага, зан төлөв чухал байдаг. Орчуулагч орчуулж байгаа хэлээ тун сайн мэдэх ёстой нь мэдээж хэрэг боловч зөвхөн гадаад хэлийг төгс эзэмшлээ гээд дипломат орчуулагч болохгүй. Орчуулгыг сайн хийх эсэх нь орчуулагчийн зан төрхөөс хамаардаг. (В.И.Попов, 2003)

Олон улсын харилцааны гол хэл болох англи хэлний хувьд аливаа үг хэллэг, яриа хэлэлцээ, илтгэл зэргийг дипломат түвшинд болгохдоо нэр үг, нэрийн холбоо үг голлосон өгүүлбэрээр өндөр дээд түвшний шинжийг илэрхийлдэг. Өөрөөр хэлбэл, хэдий чинээ нэр үг давамгайлна төдий чинээ тухайн зүйл дипломат түвшнийх болно гэсэн үг. Жишээлбэл: “*Хэн ч төгс биш, алдаж онож байж сурдаг.*” гэсэн өгүүлбэрийг англи хэл рүү буулгая. Энгийнээр “*No one is perfect. You learn by making mistakes and trying to correct it.*” Эсвэл “*Nobody is perfect, we learn by making mistakes.*” Энэ 2 өгүүлбэрт үйл үг давамгай байгаа тул энгийн түвшнийх. Түвшнийг нь дээшлүүлж, ажил хэрэгч, академик болгоё гэвэл “*No one is perfect, we learn from the mistakes we make.*” Энэ мэтчилэн янз бүрээр орчуулж болох юм. Харин дипломат орчуулгаар үүнийг “*No one is perfect, true learning results from trial and error.*” гэж буулгана. Утгын хувьд илүү оновчтой болгож “*true*” гэсэн үгийг нэмснээс гадна *learning, results, trial, error* гэх зэрэг нэр үгсийг сонгож хэрэглэсэн байна. “*Results*” гэсэн үг мэдээж энд үйл үгийн үүргээр орсон, тэгэхдээ энэ үг яг энэ байдлаараа бас нэр үг болж чаддаг. Нэг ёсондоо дипломат орчуулагчид аливааг илэрхийлэхдээ тухайн өгүүлбэрт үйлийн эзэн, үйл үг, тусагдахуун зэрэг нь аль болох харагдах байдлаа өөрчлөлгүйгээр нэр үг болж чаддаг тийм үгсийг сонгож хэрэглэдэг гэж ойлгох нь зүйтэй.

Нэмж хэдэн жишээ авъя.

- Eye contact is essential maintaining a good rapport. – Хүн рүү харж ярьдаг байх нь сайн харилцаатай байхад амин чухал байдаг.
- Most of the students were reticent about answering questions. – Оюутнуудын олонх нь асуултад хариулахдаа дурамжхан байсан.
- Due to his reticence, little is known about the ambassador’s personal life. – Ярих дургүй байдаг учраас элчин сайдын хувийн амьдралын талаар бага мэдэцгээдэг.
- I am not sure how to approach the problem. – Уг асуудалд хэрхэн хандахаа мэдэхгүй байна.
- The word “politics” is derived from a Greek word meaning “city”. – “Улс төр” гэсэн үг нь “хот” гэсэн утгатай грек үгнээс гаралтай.
- It is a distraction for me. Can you step outside the room? – Надад саад болоод байна. Та өрөөнөөс гарчихгүй юу?
- Silence, please! – Чимээгүй болно уу!
- The UN leadership lauded the EU initiative. – НҮБ-ийн удирдлага нь Европын Холбооны санаачилгыг магтан сайшаалаа.
- Will he take umbrage if the Prime Minister is not invited to the reception? – Ерөнхий сайдыг тэр хүлээн авалтад урихгүй бол уурлах юм болов уу?

Англи хэлний өгүүлбэрт нэр үгийн хэлбэрээр орсон олон хэллэгүүд нь хүндэтгэлийн өндөр дээд түвшний буюу дипломат түвшний шинжийг илтгэдэг бөгөөд тэдгээр нь монгол хэлнээ үйл үг эсвэл үйлт нэрийн хэлбэрээр буудаг гэдгийг бичгийн хэл болон дипломат хэлээр орчуулга хийж буй хэн бүхэн ямагт санаж байх ёстой. Зөвхөн ганц үг дээр ч ялгаа тод илэрнэ. Жишээ нь: “*мэдэх*” гэсэн үгийг англи хэл рүү орчуулъя: энгийнээр “*to know*”, арай түвшин ахиулаад “*aware*”, академик түвшинд “*be familiar with*” гэж болно, харин дипломат түвшинд “*au fait*” буюу бүр тодруулбал “*be au fait with*” гэсэн үгийг хэрэглэдэг. Энэ мэт жишээ маш олныг дурдаж болно.

Дипломат орчуулгын хичээлийг зааж байгаа багш бид бүхэн орчуулгын үндсэн зарчмыг оюутнуудад ойлгуулахын зэрэгцээ нягт нямбай, эелдэг боловсон байх, олон соёлын ялгааг зөв

ойлгож, мэдрэмжтэй хүлээцтэй хандаж, эмзэг мэдээлэл сэдвийг хөндсөн үед зөрчилдөөн үүсгэлгүй мэдээллийг дипломат маягаар хэрхэн дамжуулах буюу орчуулах аргыг зааж, дипломат түвшинд орчуулга хийж байгаа орчуулагч ямагт дипломат байх ёстойг, дипломат орчуулагчийг дипломат ажилтан гэж үздэгийг сануулж, өндөр түвшний орчуулга хийж сургахыг хичээн ажилладаг. Дипломат түвшинд орчуулга хийж байгаа орчуулагчийг дипломат орчуулагч гэдэг бөгөөд тийм орчуулагчид бол олон улсын харилцаа, дэлхий дээр өрнөж буй гол үйл явдлууд, дипломат ёслол, ёс горим, дэлхийн улс орнуудын түүх, соёл, харилцааны талаар өргөн мэдлэгтэй байж, хүндэтгэлийн эрхэмсэг ёсорхуу үг хэллэгийг чадварлаг хэрэглэн орчуулдаг байх ёстой.

Дипломат орчуулгын хичээлээр оюутнууд дипломат түвшний үг хэллэг голлосон бичвэр уншиж, шинэ үг хэллэг тогтоож, элчин сайд дипломатуудын яриа, хэлсэн үг, илтгэлийг сонсож, зэрэгцэж болон дагаж орчуулах нь их өгөөжтэй туршлага болдог. Энгийн өдөр тутмын бус харин эрхэмсэг хүндэтгэлийн үгээр орчуулж дадсанаар өндөр дээд түвшинд мэдээлэл солилцох, байр сууриа илэрхийлэх, үзэл баримтлал болон соёлыг түгээх ирээдүйн ажил мэргэжилд нь чухал ач холбогдолтой. Тиймээс дипломат орчуулгын хичээлийн цагийг багасгаж, тоог нь цөөлж, сонгон судлах хичээл болгох биш, харин ч мэргэжлийн заавал судлах хичээл болгож, тэнхимд заах цагийг нь нэмэгдүүлэх нь зүйтэй юм.

УТСОУХНУС-д суралцагсад нь “Дипломат орчуулга”-ын хичээлээр англиас монгол, монголоос англи хэл рүү бичгийн болон хурлын аман орчуулга хийдэг. Тэдэнд сурч мэдсэнээ бодит практик орчинд хэрхэн хэрэглэх арга замуудыг дараах энгийн боловч зайлшгүй чухал үг хэллэгийг тогтоолгох байдлаар ойлгуулдаг.

1. Эелдэг, эерүүлсэн утга бүхий хэллэгүүд: *I am afraid. It appears. With all due respect – Учлаарай, бололтой, гүнээ хүндэтгэн*
2. Зөвшилцөж тохиролцоход тус болох зөөлөн, аядуу үг хэллэгийг голлон хэрэглэнэ.
3. Англи хэлнээ нэр үг, монгол хэлэнд үйл үг нь голлоно гэдгийг сануулна.
4. Дипломат баримт бичигт гол төлөв ордог “гүнээ хүлцэл өчье”, “энэ завшааныг ашиглан . . .”, “. . . – ийн ялдамд”, “. . . -х завшаан тохиов” гэх зэрэг заавал хэрэглэж заншсан тогтсон онцлог хэллэгүүдийг цээжлүүлдэг.
5. Үгийн олон салаа утгыг, мөн олон улсын харилцааны гол хэл болж байсан бусад хэлнээс англи хэл рүү орсон үг хэллэгүүд, латин, грек, франц хэлнээс англи хэл рүү орсон нэр томъёо, үгс, товчилсон үгсийг цээжлүүлэхийн зэрэгцээ тэдгээрийн үндсийг үгийн гарал судлалын үүднээс тайлбарладаг.

Дипломат орчуулгын хичээлийг үр дүнтэй заах нэг гол арга зүй бол бичгийн болон аман орчуулга хийх явцад гардаг найруулгын болон найруулгын бус алдааг сайтар ойлгуулах явдал байдаг. Найруулгын бус алдаа гэдэгт 1. Баримтын, 2. Логикийн, 3. Хэл зүйн, 4. Гоо зүйн алдаа багтана. Найруулгын алдаа нь: 1. Үг буруу сонгосон, 2. Үг илүүдсэн эсвэл дутсан, 3. Үг сонголт буруу буюу яруу хэрэглүүрийг оновчгүй сонгосон, 4. Нэг үгийг буюу нэг үндэстэй үгийг олон давтсан, 5. Үгийн өнгө аяс гажсан зэрэг алдаа байдаг.¹⁵ Дипломат орчуулагчдын хэлний чадвар сайн байдаг тул тэдний хувьд найруулгын бус алдаа гаргах магадлалтай. Баримтын, учир зүйн, гоо зүйн алдаа нь хэл зүйн алдаанаас илүү ноцтой үр дагаварт хүргэдэг. Тийм учраас орчуулах чадвар - **A translation skill per se** (i.e. analytical, research, methodological, cultural, translation criticism, professional, specialization, dictionary, research, translation methods application, etc.); бичгийн болон аман орчуулга хийхтэй холбоотой ерөнхий чадварууд - Translation and interpreting related **general skills** related indirectly to translation (that is, educational, ideological, general knowledge, personal, inductive, deductive, organizational, cloud computing, marketing, etc.). ыг суулгахын тулд shadowing technique буюу үг хэллэг, өгүүлбэр, цогцолбор зэргийг яг дагаж дуурайн давтах аргаар дипломат үг хэллэг, зэрэг дэв, хэргэм цол, албан тушаалыг цээжлүүлэх,

¹⁵ <http://www.asuu.mn/medleg/tuuh-niigem/172/1007200015>

мөн хиймэл оюун ухааны тусламжтай Practice English with AI зэрэг олон апп, орчин үеийн аргуудыг өргөн хэрэглэх бүрэн боломжууд байна.¹⁶ Ялангуяа хурлын аман орчуулгын дадлыг суулгахын тулд оюутнуудад дагаж хэлдэг shadowing technique аргаар хичээл заахад 60 гаруй оюутнуудын ихэнх нь тус аргаар заасан үг хэллэгүүдийг богино хугацаанд сайн тогтоож, хэрэглээг нь ойлгож, зөв ашиглах болсон үр дүн гарсан. Тэгэхээр дээрх аргуудыг ашиглан дипломат орчуулгын хичээлийн заах аргыг улам боловсронгуй болгох боломжтой юм.

ДҮГНЭЛТ

Дипломат орчуулагч нь цаг үеийн байдал, олон улсын түүх, соёл, улс төрийн асуудлын талаар өргөн мэдлэгтэй байдаг тул олон улсын улс төрийн харилцааг дэмжих, гадаад харилцааны салбарт харилцаа холбоог хөнгөвчлөхөд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Дипломат орчуулгын хэрэгцээ бүхий л үед өндөр байсаар ирсэн бөгөөд шийдвэр гаргахад чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Дипломат орчуулга нь академик мэдлэгийн зайлшгүй нэг хэсэг болж байгаа тул дипломат орчуулгын хичээлийн ач холбогдлыг үнэлж, уг хичээлийг орчин үед ямар арга зүйгээр заах, өмнөх арга зүйг орчин үеийн ямар арга барилаар шинэчлэх боломжийг авч үзлээ. Үүнд

- Дипломат орчуулга дахь найруулгын болон найруулгын бус алдааг тодруулах нь дипломат баримт бичгийн болон яриа хэлэлцээ, цаашлаад гэрээ хэлэлцээрийн гол утга санаа, агуулгыг нөгөө хэлнээ үнэн зөв буулгасан эсэхийг нягтлахад, үнэн зөв орчуулахад тустай.
- Өндөр дээд түвшинд хийгдэж байгаа орчуулгын чанарыг сайжруулах, улс хоорондын харилцааг эерэг нааштай байлгахад дипломат орчуулгад ашиглах орчин үеийн технологи, хиймэл оюун ухааны стратегийг ашиглах боломжтой болсон нь дипломат орчуулгын хичээлийг заах арга зүйг шинэ шатанд гаргах нэг хувилбар болж байна.
- Дипломат маягаар орчуулах стратегийн боломжит олон хувилбарыг хэрэглэх нь дипломат бичиг баримтын болон үг ярианы утга санааг алдагдуулахгүй байх практик ач холбогдолтой.
- Дипломат орчуулга гэдэг бол уран зохиолын, нийгэм улс төрийн болон бусад төрлийн орчуулгаас ялгаатай гэдгийг ойлгуулах нь энэхүү эрдэм шинжилгээний өгүүллийн бас нэг гол зорилго байлаа.
- Өндөр дээд түвшинд, олон улсын болон дээд хэмжээний уулзалтууд, төрийн хүлээн авалт дээр аман орчуулга хийх, хурын орчуулга хийх, эсвэл дипломат баримт бичиг, гэрээ хэлэлцээрийг орчуулах орчуулгын арга стратегийг орчин үеийн чиг хандлагад суурилсан судалгаанд тулгуурлан дүн шинжилгээ хийж, заах аргыг AI болон бусад апп-ын тусламжтайгаар сайжруулах нь орчуулгын чанарыг дээшлүүлэх, илүү сайжруулах эрдэм шинжилгээний ач холбогдолтой юм.

Ном зүй

Andrew Gilies., “*Translation Practice Explained: Consecutive Interpreting*”, London and New York, 2019

Г.Гүрбазар., “*Орчуулгын онол, дадлагын үндэс*”, УБ, 1996

Д.Долгорсүрэн., “*Соёл ба үнэт зүйлсийг үл хэрэгссэнээс үүдэн орчуулгад гарч ирэх гажуудал*”, Орчуулгазүй, 2021, №09 (559)

¹⁶https://www.google.com/search?q=shadowing+technique&oq=shadowi&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUqBwgCEAA YgAQyBggAEEUYOTIHCAEQABiABDIHCAIQABiABDIHCAMQABiABDIHCAQQABiABDIHCAUQAB iABDIHCA YQABiABDIHCAcQABiABDIHCAgQABiABDIHCAkQABiABNIBCTQ0NTZqMGoxNagCCLA CAQ&sourceid=chrome&ie=UTF-8

В. И. Попов., “*Орчин үеийн дипломат ажиллагаа: онол практикийн асуудал*”, 2003,
Malika Zafarova., “*Shadowing as an effective method in language learning: theory, practice, and implementation*”; Academic Journal of Science, Technology and Education | ISSN 3041-7848 July 20257. Volume 1 Issue 3. The National University of Uzbekistan.
TRANSLATOR’S CHARTER (*Approved by the Congress at Dubrovnik in 1963, and amended in Oslo on July 9, 1994*), The International Federation of Translators
<http://www.asuu.mn/medleg/tuuh-niigem/172/1007200015>
<https://www.google.com/search?q=shadowing+technique&oq=shadowi&gs/sourceid=chrome&ie=UTF-8>
https://ailearna.com/onboarding-quiz-native?utm_source=google&utm